

עבודת תזה בביה"ס לכלכלה בנושא "מוביליות בין דורית בשכר" צליל אלוני בהנחיית ד"ר איתי ספורטא אקשטיין

שוויון הזדמנויות הוא אידיאל שבעיני רבים נתפש כמצפן על פיו ראוי להכווין את המדיניות הציבורית. הרי שרבים מעדיפים כי רמת הרווחה בה אדם חי תיקבע יותר לפי בחירותיו ומאמציו ופחות לפי נסיבות היוולדו. מכיוון שאת היקף ההזדמנויות העומדות בפני כל פרט קשה, עד בלתי אפשרי, למדוד; נהוג להתייחס לניעות הבין דורית (Intergenerational mobility) – דהיינו, לקשר בין מצבם של ההורים לזה של ילדיהם בהגיעם לבגרות – כאומדן למידה בה בחברה מסוימת מתקיים שוויון הזדמנויות.

הכרת מידת ניעות בין דורית חשובה גם על מנת להבין את המשמעויות ארוכות הטווח של אי השוויון והעוני, שבישראל כידוע הם גבוהים יחסית, ובמיוחד בקרב ילדים. אי השוויון והעוני נמדדים בנקודת זמן ספציפית, ועשויים להתפרש בצורה שונה, כתלות ברמת הניעות הבין דורית¹. אם לילדים שנולדו למעמד כלכלי-חברתי נמוך יהיה סיכוי גבוה לטפס בסולם החברתי כלכלי בחייהם הבוגרים, סביר שאי השוויון ייתפס כבעיה חמורה פחות, ולהיפך.

עבודתי, אם כן, עוסקת בין השאר במדידה של הניעות הבין דורית של שכר בישראל. למרות שמושג הניעות הבין דורית פשוט יחסית להבנה, מדידתו היא משימה לא פשוטה – קשה להשיג נתונים, קשה למדוד בלי לטעות, וגם אם הצלחנו למדוד בצורה מדויקת, לכל מדד יש פרשנות אחרת לחלוטין שעשויה לשנות את התמונה העולה לגבי המוביליות. מחקרים רבים במדעי החברה, במיוחד בעת האחרונה, עוסקים בפיתוח וטיוב כלי מדידה לתופעת הניעות הבין דורית ובחיפוש אחר הסברים לרמות הניעות השונה בין מדינות, אזורים גאוגרפיים וקבוצות אוכלוסייה. ישנן מספר שיטות מקובלות למדידת הניעות הבין דורית. הנפוצה ביותר לביצוע השוואות בינלאומיות היא אמידת הגמישות בין הכנסת ההורים להכנסת הילדים בעזרת רגרסיה פשוטה (Intergenerational Elasticity - IGE).

בעבודה, אני מודד את הניעות הבין דורית בישראל במספר שיטות ומשווה בין רמת הניעות הבין דורית בישראל לזו שבמדינות מפותחות אחרות; זאת תוך שימוש בקובץ נתונים מנהליים רחב היקף המחבר בין הכנסות ילדים להכנסות הורים. קיים כמובן קשר חיובי בין שכר ההורים לשכר הילדים, אולם אני מוצא כי בהשוואה בינלאומית קשר זה חלש יחסית (!). כלומר, הניעות הבין דורית בישראל גבוהה ובהשוואה למדינות אחרות שכר ההורים בישראל מנבא בצורה פחותה מה יהיה שכר ילדיהם. ממצא זה מציב את ישראל כתצפית חריגה על עקומת גטסבי הגדול ("The Great Gatsby Curve"), תרשים המתאר קשר שלילי בין אי השוויון במדינה למידת הניעות הבין דורית באותה מדינה (ראו את התרשים מטה). בעוד אי השוויון בהכנסות משקי הבית בישראל גבוה, הניעות הבין דורית גבוהה גם כן. את הניעות הגבוהה אני מסביר, לפחות בצורה חלקית, בהיותה של ישראל מדינת הגירה צעירה.

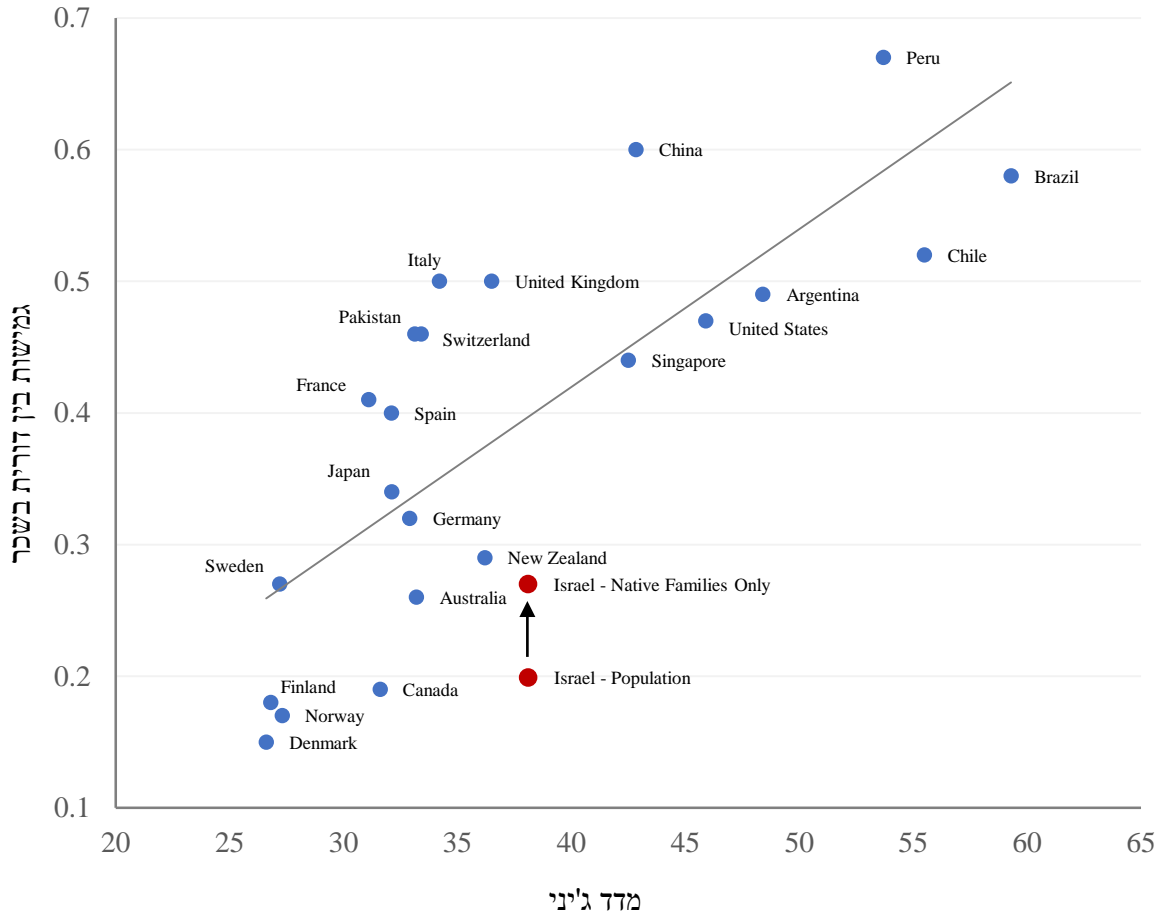
בנוסף, מעבר להשוואה הבינלאומית, אני מודד ומשווה את המוביליות הבין-דורית בין אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית, לפי ארץ המוצא של הסבים והסבתות של הפרטים; ברית המועצות לשעבר, אתיופיה, ארצות אירופה וצפון אמריקה וארצות צפון אפריקה ואסיה. מצד אחד, נראה שיש התכנסות מעודדת יחסית בהכנסות, ומצד שני – בקצב שונה לכל קבוצת אוכלוסייה. צאצאים לעולים מאתיופיה ומשפחות

¹ הדבר נכון גם אם למשפחות ופרטים להן הכנסה נמוכה בשנה ספציפית, תהיה הכנסה גבוהה בנקודת זמן אחרת לאורך החיים – דהיינו, במידה והניעות התוך דורית (Intra-generational mobility) גבוהה.

ערביות סובלים ממוביליות בקצב נמוך יותר מאשר שאר האוכלוסייה, בעוד שצאצאים לעולי ברית המועצות נהנים ממוביליות גבוהה יותר מהאוכלוסייה הוותיקה בישראל.

יש עוד הרבה מסקנות, אתם מוזמנים לקרוא את העבודה המלאה!

עקומת "גטסבי הגדול" – איפה ישראל בקשר הבינלאומי בין אי-שוויון למוביליות הבין-דורית?

הערות: תזוזה ימינה – עלייה באי שוויון. תזוזה מעלה – עלייה בחוזק הקשר הבין-דורי בשכר, משמע, מוביליות בין-דורית נמוכה יותר. כפי שניתן לראות, ללא אוכלוסיית המהגרים, נראית ירידה ברמת המוביליות הבין דורית בישראל.

מקורות: ערכי הגמישות הבין-דורית מהמאמר Corak (2016). ערכי מדד ג'יני נטו למשקי בית מנתוני הבנק העולמי של שנת 1997 או המוקדם ביותר לאחר מכן.